

не отримував. Опитування припинялося тоді, коли відсутні дві відповіді з парти. Із закінченням опитування розпочинався другий цикл, в якому брали участь лише ті учні, що справилися з першим циклом питань. Опитування відбувалося за тими ж питаннями. Діти здавали свої аркуші отримували одну результуючу оцінку. Відмінні оцінки записувалися до журналу чорнилом, хороші та посередні – олівцем, бо він міг за власним бажанням пройти повторно опитування за цим же аркушем.

В.Ф. Шаталов є автором численних підручників, публікацій, статей. Ним видано понад 34 книжки, багато яких перекладені 17 мовами. Його педагогічний стаж становить більш ніж півстоліття, 40 років з яких присвятив експериментам та дослідженням. За ці 40 років він із майже безнадійних, слабких учнів, які йому підбиралися для експерименту, вийшли в результаті кандидати та доктори фізико-математичних і технічних наук.

Отже, В.Ф. Шаталов вніс чималий внесок у розвиток шкільної педагогічної освіти, які на сьогоднішній день активно використовуються вчителями. Він є автором нових нетрадиційних принципів навчання. Педагог створив нову методику по вивченню нового матеріалу, по якій навчаються у багатьох країнах світу.

Список використаної літератури

1. В.Ф. Шаталов. Навчати всіх, навчати кожного / І.А. Зязюн, Н.Г. Базилевич, Т.Г. Дмитренко та ін.; За ред. І.А. Зязюн, Н.Г. Базилевич та ін., 2006, – с. 582-584.
2. Шаталов В. Ф. Експеримент триває. М., 1989, - 336 с.
3. В.Ф. Шаталов: його ідеї працюють і сьогодні [Текст] // Директор школи, ліцею, гімназії. – 2006. – №6. – с.32-48.

Олександра Романюха

ПОГЛЯДИ НА ВИХОВАННЯ ОСОБИСТОСТІ У КОЛЕКТИВІ У СПАДЩИНІ А.С. МАКАРЕНКА

Виховання особистості в колективі є вираженням певних закономірностей розвитку, як самої особистості, так і суспільства взагалі. Розвиток особистості залежить від рівня розвитку колективу та від структури сформованих в ньому міжособистісних відносин. Людина живе і розвивається в системі відносин з природою і навколишніми його людьми. Багатство зв'язків зумовлює духовне багатство особистості, багатство зв'язків і спілкування висловлює громадську, колективну силу людини. У кінцевому підсумку колективне ставлення виражено тим яскравіше, чим більш активні члени даного колективу, чим повніше вони використовують свої індивідуальні можливості та здібності в житті колективу. Тому дана тема є актуальною.

Педагогічна теорія виховання в колективі створювалася неабиякими зусиллями багатьох вітчизняних педагогів протягом довгого часу. Одним із цих педагогів був Антон Семенович Макаренко, який залишив чудову наукову спадщину, у якій розкрив виховання особистості в колективі, визначив принципи розвитку колективу, розробив технологію формування колективу.

Метою публікації є дослідження й узагальнення поглядів на виховання особистості у колективі у спадщині Антона Семеновича Макаренка.

А.С. Макаренко (1888-1939) – видатний педагог, письменник. Його педагогічні погляди – суттєвий внесок у розвиток педагогіки як науки. Педагогічна діяльність А.С. Макаренка ввібрала в себе найкращі здобутки класичної та нової педагогіки. Його спадщина — досягнення всього прогресивного людства, яке прагне до гуманної освіти. Він вирішував складні педагогічні проблеми, які хвилюють нас і зараз, і будуть хвилювати ще багато тисячоліть.

У своїх працях великий педагог визначив принципи розвитку колективу:

1. відповідальності залежності;
2. гласності;
3. перспективних ліній;
4. паралельної дії.

Сформував основний закон його життя: рух – форма життя колективу, зупинка – форма смерті. Розроблена ним технологія формування колективу охоплює чотири стадії [2].

Перша стадія включає: організаційне оформлення, яке передбачає формування органів самоврядування; висунення перед вихованцями системи педагогічних вимог; засвоєння та закріплення їх у різноманітних формах заохочення та змагання; вироблення в обраних активістів початкових організаторських навичок; сприяння їм у формуванні первинного авторитету серед членів учнівського колективу. Ця стадія триває приблизно навчальну чверть.

Друга стадія пов'язана з: підтримкою частиною вихованців вимог наставника; постановкою активом вимог до себе і до своїх товаришів; поступовим перетворенням активу в помічника педагога; висуненням перспективи діяльності колективу; поступовим залученням до громадського життя пасивних учнів; засвоєння класним колективом загальношкільних традицій; подоланням суперечностей між колективом і окремими учнями; між індивідуальними і загальними перспективами, між нормами поведінки колективу і нормами, які стихійно складаються в класі. Тривалість другої стадії один-півтора року [1].

Третя стадія націлена на: згуртування вихованців у єдиній діяльності та висунення колективом на цій основі вимог до кожного свого члена; надання прав колективу самостійно розв'язувати питання, пов'язані з плануванням своєї роботи, заохоченнями і стягненнями; перетворення колективу в інструмент індивідуального розвитку кожного його члена; забезпечення збігу оцінок подій, явищ, фактів, подій шкільного життя; збігу вимог педагогів та активу учнів, які й визначають лінію поведінки всього учнівського колективу.

Четверта стадія передбачає: появу складніших вимог, які колектив у процесі формування висуває до кожного свого члена; розширення прав та обов'язків активу; розгортання процесів самовиховання як вищої стадії виховання; переростання вимог дотримання моральних норм у потребу; проведення консультацій педагогом з метою рекомендації засобів, методів та форм самовиховання.

Головною ідеєю педагогічної системи А.С. Макаренка стала ідея виховання у колективі та через колектив [3].

Важливим засобом її реалізації є принцип системи перспективних ліній: близької, середньої і далекої, на основі яких спрацьовував «закон руху колективу».

Близька перспектива висувається на будь-якій стадії розвитку колективу. За часом досягнення вона є найдоступнішою для кожного вихованця, який сприймає її як радість, яка наступить завтра. Це може бути гра, екскурсія, відвідування цирку чи іншого закладу.

Середня перспектива дещо віддаленіша у часі. Передбачає певну підготовку, виконання певної низки завдань, які потребують концентрації сил та волі. Середній перспективі може передувати кілька близьких.

Далека перспектива – найвіддаленіша в часі. Особистісно і соціально найзначущіша. Її досягнення потребує не лише тривалого часу, а й значних зусиль від кожного члена колективу.

Колектив, на думку А.С. Макаренка, завжди має жити напруженим устремлінням до якоїсь цілі. Коли ця напруга спадає, не постають нові перспективи, настає самозаспокоєння, у колективу зникає майбутнє.

Не менш важливим для повноцінного життя колективу є принцип паралельної дії, який доцільно використовувати вже на другій стадії його розвитку. Згідно з цим принципом кожний вихованець повинен підпадати під паралельний вплив принаймні трьох педагогічно спрямованих сил:

1. педагога;
2. активу;
3. всього колективу.

Унікальність постаті українського педагога Антона Макаренка в історії світової освіти полягає, перш за все, в тому, що ніколи ідеї жодного іншого просвітителя не знаходили настільки широкої популяризації як це трапилося з ним.

Отже, А.С. Макаренко зробив неабиякий внесок у розвиток педагогіки, як минулої, так і сучасної. Спираючись на практичний досвід роботи, визначив основні риси нормального тону дитячої установи: «мажорність», гідність, єдність, захищеність, гальмування. Його теорія врахувала індивідуальний підхід до особистості в процесі колективного виховання і перевиховання, багато її елементів і понині корисні, особливо для колоній неповнолітніх злочинців, спеціальних шкіл – інтернатів.

Список використаної літератури

1. *Макаренко А.С.* О воспитании // Сост. и авт. вступит. статьи В.С. Хелемендик. - М., 1988.
2. *Макаренко А.С.* Методика організації виховного процесу // Вибрані твори: В 7-ми т. – К., 1954. – Т. 5 – С. 69, 118 – 120, 267
3. *Бойко А.М.* Персоналії в історії національної педагогіки. 22 видатних українських педагоги : підручник для вузів // А.М. Бойко ; В.Д. Бардінова, Л.Л. Безобразова, Ж.В. Борщ, М.В. Гриньова . – Київ : Професіонал, 2004 . – 575 с.